



VTB

Nieuws

Nummer 3, oktober 2018

Vereniging Tropische Bossen

Van de redactie...

Steeds meer horen we erover: de uitbreiding van olie-palmplantages pakt rampzalig uit voor natuur en milieu. Actiegroepen zoals Milieudefensie en Greenpeace voeren al jaren actie om de ontbossing ten gevolge van palmolie-expansie in te perken. En het besef lijkt inmiddels ook bij een groter publiek te zijn doorgedrongen. Acties richten zich al lang niet meer alleen op politiek en bedrijven, maar ook op de financieringsstromen die grootschalige uitbreiding van oliepalmplantages mogelijk maakt.

Dit jaar liggen de drie grote Nederlandse banken onder vuur. De redactie interviewde voor deze editie Rolf Schipper, campagneleider bossen bij Milieudefensie. Een van die banken heeft onlangs een fonds in het leven geroepen dat bedoeld is om de overgang tot duurzame landbouw, bosbescherming en bosherstel een impuls te geven. Hier wilden we als redactie meer van weten en we gingen op zoek naar meer details. U leest erover in dit nummer. Daarnaast uiteraard een terugblik op de geslaagde VTB-studiedag van september, waar alle deelnemers via een crash-course 'Companion Modelling' werden meegenomen in de complexe problematiek rondom palmolie in Kameroen en Uganda.

Tot slot, het kan u afgelopen maand haast niet ontgaan zijn, de discussie op de VTB-listserver over biomassa als brandstof. Het gebruik van de listserver leidde tot vreugde bij sommigen en tot ergernis bij anderen. De websitecommissie kondigde aan bezig te zijn met een alternatief medium voor het voeren van dit soort discussies. Wij waren benieuwd naar hun plannen en vroegen ze om een korte update.

Veel leesplezier!

Banken en palmolie

Voor dit stuk interviewde de redactie Rolf Schipper, campagneleider bossen bij Milieudefensie

De aanleg van palmolieplantages is verreweg de belangrijkste oorzaak geweest van recente ontbossing in Zuidoost-Azië. Maar liefst 61 procent van de ontbossing in Zuidoost-Azië in de periode 2001-2015 is veroorzaakt door commodity landbouw, en dan voornamelijk palmolie, zo publiceerden Philip Curtis et. al. enkele weken geleden in het wetenschappelijke tijdschrift Science. Plantagebedrijven verkrijgen een groot deel van hun investeringskapitaal van internationale financiers zoals banken en pensioenfondsen. Zo ook de drie grootste Nederlandse banken ABN-AMRO, ING en Rabo-

bank, blijkt uit een studie van Milieudefensie.

Milieudefensie publiceerde enkele maanden terug een Zwartboek van de Nederlandse banken waarin wordt beschreven hoe hun investeringen in palmoliebedrijven bijdragen aan moderne slavernij en milieuvernieming. Het onderzoek van Milieudefensie is gebaseerd op financiële data uit de Forest & Finance Database, een project van Rainforest Action Network, TuK Indonesia en onderzoeksbureau Profundo. Het onderzoek beschrijft dat misstanden werden gevonden op 118 palmolieplantages behorende tot bedrijven die in de afgelopen acht jaar geld ontvingen van ABN-AMRO, ING of de Rabobank. "Deze drie banken staken de afgelopen jaren minstens 4,9 miljard euro in palmoliebedrijven die zich schuldig hebben gemaakt aan mensenrechtenschendingen en milieumisstanden", vertelt Rolf Schipper, campagneleider bij Milieudefensie. Om hoeveel geld het precies gaat is niet duidelijk omdat de banken weigeren openheid van zaken te geven. Niet zelden hebben de banken ook zelf aandelen in de betrokken bedrijven, zo blijkt. "Dit onderzoek laat zien dat de palmoliesector diepgewortelde problemen heeft die de banken niet langer kunnen negeren", aldus Schipper.

"Niet zelden hebben banken ook zelf aandelen in de betrokken bedrijven"

Voorbeelden van palmoliebedrijven die zich in de afgelopen jaren met financiering van deze banken schuldig maakten aan landroof en kap van tropisch regenwoud zijn het Liberiaanse Golden Veroleum Liberia (GVL), het Indonesische AMP POM-PT AMP (een dochteronderneming van Wilmar International), en PT BIA. Dit laatste bedrijf, PT BIA, is verantwoordelijk voor de kap van bijna 30.000 hectare regenwoud op Indonesisch Papoea, waarbij inheemse gemeenschappen met geweld van hun land zijn verdreven. ABN-AMRO blijkt dit jaar voor 10,7 miljoen euro aan aandelen te hebben gekocht in POSCO, het moederbedrijf van POSCO Daewoo, dat voor 85 procent eigenaar is van PT BIA.

In haar campagne roept Milieudefensie de Nederlandse banken op om zich terug te trekken uit de palmolie-industrie. Volgens de banken is het terugtrekken van investeringen niet de oplossing omdat ze dan aan deze bedrijven ook geen eisen meer kunt stellen. Of dat argument standhoudt is echter maar de vraag, want de banken beloofden reeds in 2001 bij de palmoliebedrijven te pleiten voor verbetering, maar in de praktijk is er nog nauwelijks iets veranderd. Aan de andere kant: wanneer financiers eisen gaan stellen kunnen palm-

oliebedrijven overschakelen op financiers en afnemers uit groeiemarkten zoals China en India, die het vooralsnog een stuk minder nauw nemen met milieu en mensenrechten.

Wat dat betreft is het erg gunstig dat de Indonesische president Jokowi onlangs een driejarig moratorium op palmolie-plantages ondertekende. Dat houdt in dat de overheid geen vergunningen meer mag afgeven voor nieuwe plantages of uitbreiding van bestaande plantages en dat van bestaande vergunningen wordt bekeken of ze rechtmatig zijn verkregen. Milieugroepen juichen dit moratorium toe, al zijn ze teleurgesteld in de termijn van drie jaar. Zij zullen zich hard blijven maken voor een verlenging, ook na de Indonesische presidentsverkiezingen van 2019. ■ Caspar Verwer

>> De publicatie "Draw the line – Een zwartboek over duistere investeringen van Nederlandse banken in palmolie" is te vinden op https://trekde-grens.nl/downloads/Zwartboek_Draw_the_Line.pdf

>> Zie voor de Forest&Finance Database: <http://forestsandfinance.org/>

Kickstart Food

Een Rabobank-UNEP samenwerking

Sinds oktober 2017 werken de Rabobank en UNEP samen om de financiering van bosbescherming, herbebossing en duurzame landbouw te versnellen. Dit doen ze via het 'partnership for Forest Protection and Sustainable Agriculture' (FPSA), dat 1 miljard dollar investeert ten bate van projecten die tropische bossen beschermen, duurzaam landgebruik stimuleren en leefomstandigheden van lokale boeren verbeteren.

Er wordt op grote schaal geïnvesteerd in landbouw. Zoals we ook in het stuk 'Banken en palmolie' kunnen lezen gaat het veelal om landbouw met een grote ecologische voetafdruk, als grote drijvende kracht achter het verdwijnen van tropisch regenwoud, emissies en het degraderen van voorheen vruchtbare gronden. De transitie naar een beter gebalanceerde economische ontwikkeling en financieringsconstructies waarin natuurbescherming, armoedebestrijding en klimaatdoelen centraal staan zijn dus van vitaal belang. Het partnerschap, ook wel Kickstart Food genoemd, is een eerste aanzet en belangrijke stap om die verandering in gang te zetten en de toepassing van 'best-practices' te stimuleren.

Het is voor het eerst dat een dergelijk instrumentarium met publieke en private gelden wordt ingezet voor bosbescherming en duurzaam landgebruik. Tot nu toe werden de financiële risico's van dergelijke investeringen te hoog geacht door commerciële banken en te duur gevonden door landbouwers. Het is de bedoeling dat de komende drie jaar zo'n 1 miljard dollar wordt geïnvesteerd in projecten die voldoen aan de eerste twee doelstellingen en bijdragen aan de derde:

1. Bosbescherming en herbebossing

Versnelling van duurzaam bosbeheer en wettelijke herbebossingsverplichtingen, overgang naar boslandbouw en bescherming van bossen, koolstofopslag en het verbeteren van waterbeheer en biodiversiteit.

2. Duurzaam landgebruik

Het implementeren van innovatieve landbouwoplossingen zoals ICLF (Integrated Crop Livestock Forestry), om impact te hebben op het verlagen van de uitstoot van broeikasgassen, het herstellen van aangetaste gebieden, het verbeteren van het waterbeheer, de vruchtbaarheid van de bodem, koolstofopslag en het opbouwen van veerkracht tegen klimaatverandering en het beschermen van de biodiversiteit, terwijl de opbrengst voor lokale boeren behouden blijft of wordt verhoogd.

3. Verbeterd levensonderhoud van agrariërs

Verbetering van de levensstandaard van grondeigenaren, waaronder ook kleinschalige boeren, om een duurzame inclusieve groei te bereiken, met bijzondere aandacht voor gendergelijkheid, uitbanning van kinderarbeid, bevordering van eerlijke arbeid en lonen en armoedebestrijding.

De eerste projecten zijn gestart in Brazilië en Indonesië. In Brazilië zet men in op het promoten en financieren van ICLF-projecten op 17 miljoen hectare landbouwgrond, beheerd door een grote groep Braziliaanse boeren. In Indonesië wordt gewerkt aan de financiering van herbeplantingsprogramma's voor kleine boeren in samenwerking met hun afnemers. Het gaat hierbij vooral om herstel en bescherming van biodiversiteit en de certificering van oliepalmplantages. De voortgang van de gefinancierde projecten wordt, naar eigen zeggen, nauwlettend gemonitord en de impact wordt gemeten via sociale- en milieu-indicatoren.

"Rabobank en UNEP willen een trendbreuk teweegbrengen"

De Rabobank en UNEP willen met dit partnerschap een trendbreuk teweegbrengen. Het ultieme doel is een complete systeemverandering waarbij financiering van landbouw verantwoordelijk voor ontbossing en landdegradatie wordt gestopt en over gegaan wordt naar investeringen in natuurinclusieve landbouwvormen, met goede toekomstperspectieven en werkomstandigheden voor boeren en bescherming van bos en biodiversiteit.

Of dit programma daadwerkelijk de kickstart zal zijn voor de beoogde systeemverandering valt te bezien. Ik hoop het van harte, het wordt tijd en uiteindelijk is het financieren van duurzaam landgebruik gewoon een kwestie van verstandig investeren. De Rabobank was helaas niet bereikbaar om aanvullende vragen te beantwoorden. ■ Simone van Santen de Hoog



VTBers verliezen zich in Companion Modelling tijdens studiedag...



Companion Modelling

Terugblik VTB-studiedag 2018

Dit jaar werd er voor de VTB-studiedag een Crash course 'Companion Modelling Approach' georganiseerd. Onder leiding van een team van vier onderzoekers van Wageningen Universiteit en ETH Zurich werd deze vorm van 'serious gaming' geïntroduceerd.

De studiedag trapte af met een korte voorstelronde om de ongeveer 25 deelnemers wat bekender met elkaar te maken, maar al gauw bleek dat ieders persoonlijke achtergrond er gedurende de dag weinig meer toe zou doen. De aanwezigen werden namelijk geïntroduceerd in de wereld van kleinschalige palmolieproductie in Kameroen, waar twee fictieve valleien met palmolieplantages de setting waren voor de rest van de dag. De spelers ruilden hun identiteit in voor een toebedeelde rol: zo werd de een bijvoorbeeld palmolieboer, de ander eigenaar van een industriële verwerkingsfabriek, en weer een ander eigenaar van een transportbedrijf. Elk seizoen konden er oliepalmvruchten worden geoogst, verkocht en verwerkt worden. Per seizoen was er ongeveer vijf minuten de tijd om de palmolie te verhandelen. Net als in de echte wereld moest er rekening worden gehouden met fluctuerende prijzen, belastingen en wet- en regelgeving ingesteld door de overheid én dit alles gebeurde ook nog eens onder tijdsdruk.

De eerste ronde van het spel was een complete chaos omdat niemand ervaring had in de handel van palmolie en iedereen de tijdsdruk voelde. Lukraak werden er dealtjes gesloten tussen boeren en fabrieken, beide nog onzeker of hun prijs

wel het beste voor hen zelf was. Het spel riep dan ook al gauw veel vragen op bij de deelnemers: Wat is een goede prijs voor mijn palmolie? Hoeveel profijt is er te halen uit samenwerking? Wat als de belasting niet betaald kan worden? Tussen de seizoenen door was er vaak kort de mogelijkheid om even te overleggen met de mede deelnemers. Hierdoor ontstond in de ene vallei een nauwe samenwerking tussen de boeren, maar in de andere vallei heerste grote verdeeldheid met kleine onderlinge verbonden. Saillant detail was dat boeren veel profijt haalden uit het omzetten van natuurlijk bos in een plantage en hoe weinig sancties daarop lagen. Boeren die financieel amper het hoofd boven water hielden hoefden dan ook niet lang na te denken om de bijl op te pakken. Tijdens de studiedag zagen de deelnemers dan ook al gauw in dat je principes zeer snel overboord gaan om te overleven, maar ook dat het delen van informatie vertrouwen geeft wat weer leidt tot samenwerkingen en meer macht binnen het systeem.

"Lukraak werden er dealtjes gesloten"

Na enkele rondes spelen was de middag gereserveerd om dieper op het doel van het spel in te gaan en te reflecteren op de speelervaringen van de ochtend. Zo werd duidelijk dat het spel niet de complexiteit van de echte wereld nabootst, maar wel dezelfde dynamieken een rol spelen. Het blijft dus een model. Maar met behulp van stakeholders hebben de PhD studenten van WUR en ETH in samenwerking met OPAL de belangrijkste elementen in het spel verwerkt. Het team van de WUR en ETH legde tijdens de presentatie uit dat het niet hun

doel is om het spel een bepaalde richting op te sturen en de uitkomst te beïnvloeden, maar juist om de deelnemers deze dynamiek te laten ervaren en de discussies tussen stakeholders aan te wakkeren. Wanneer je de realiteit van iemand anders ingaat, ontdek je zijn of haar standpunt. InSpire & Decision heeft meerdere van deze 'serious games' ontwikkeld, die voor gelijke doeleinde worden gebruikt. Ook educatie en het testen van verschillende scenario's behoren tot de doelen van het spel. Zo werd op de Ugandese eilanden Kalangala en Bujumba hetzelfde spel geïntroduceerd dat tijdens de studiedag gespeeld werd. Dat hielp lokale stakeholders op Bujumba, waar de ontwikkeling van palmolieplantages nog slechts in de kinderschoenen staat, in te zien welke gevolgen te verwachten zijn van een grootschalige conversie naar olie-palmplantages zoals op Kalangala het geval is geweest.

Na de presentatie en discussie was men nog lang niet uitgepraat. De discussie zette zich dan ook voort tijdens de borrel. Namens de studiedagcommissie bedanken we alle aanwezigen voor hun inzet en enthousiasme!

>> zie voor meer informatie: <http://www.opal-project.org/>

Het digitale mediabeleid van de VTB

Door: Lieke Guinee, namens de VTB-websitecommissie

De websitecommissie heeft eind 2017 een enquête gehouden onder de VTB-leden over Social Media. Op basis van de resultaten van de enquête en de aanvullende randvoorwaarden (zoals beschikbare tijd van de commissie en functies van verschillende media), is beleid opgesteld over digitale media. In dit artikel een samenvatting van de belangrijkste onderdelen van dit beleid.

De vier digitale media die de VTB gebruikt zijn de website, de Facebookpagina, de mailinglijst en de LinkedIn-groep. Op de website staat achtergrondinformatie, aankondigingen en verslagen van activiteiten, nieuwsbrieven en de ledenlijst. Op de Facebookpagina kunnen we informatie zetten die zowel voor niet-leden als voor leden interessant is, zoals aankondigingen voor onze activiteiten. Een belangrijk onderdeel van het nieuwe beleid is dat we actiever willen inzetten op het gebruik van de VTB-LinkedIn-groep. Dit platform biedt de

mogelijkheid om makkelijk en snel in contact te komen met andere leden en om discussies te voeren in kleinere groepen, in de professionele omgeving van LinkedIn. Uiteraard blijft de mailinglijst belangrijk voor het delen van relevante informatie. De mailinglijst is echter minder geschikt als platform voor uitgebreide discussies, omdat individuele bijdragen naar alle (400+) leden worden gestuurd, die meestal niet allemaal geïnteresseerd zijn in het onderwerp van discussie. Daarom willen we leden vragen om discussies te verplaatsen naar de LinkedIn-groep, waarbij een laatste mail gestuurd kan worden met de link naar de betreffende post, voor wie de discussie verder wil volgen.

We nodigen alle leden uit om lid te worden van de VTB-groep op LinkedIn. Dit kan door te zoeken in de zoekbalk op de LinkedIn homepage naar "Vereniging Tropische Bossen". We zien jullie graag in de LinkedIn groep, en kijken uit naar interessante en interactieve bijdragen en discussies! ■

Wie, wat, waar...

- >> **28th Global Forum on Forest Governance**, 8-9 november, Chatham House, London
- >> **COP 24, UN Climate Change Conference**, 3-14 december 2018, Katowice, Polen
- >> **Global Landscapes Forum**, 1-2 december, Bonn, Duitsland
- >> **VTB ALV 2019**, 12 februari 2019. Meer informatie volgt t.z.t. via de listservers.

In memoriam

Met verdriet hebben we vernomen dat VTB-lid Gerard Raessens is overleden. Gerard begon in 1978 aan zijn studie tropische bosbouw op Hinkeloord, waar hij onder andere actief was in het WSBV-bestuur. Hij deed onderzoek bij het CATIE in Costa Rica. Met kennis over agroforestry en Spaans legde hij de basis voor zijn toekomst in Latijns Amerika. Gerard werkte er onder meer voor de FAO. Thuisbasis werd Santa Cruz, Bolivia, waar hij zijn partner Melvy leerde kennen. Ze hadden plannen voor een eigen project: ecotoerisme op hun land in Camiri. Helaas hebben ze dit niet meer kunnen verwezenlijken, omdat hij ernstig ziek werd. Gerard is op 31 juli in Santa Cruz overleden, op 59 jarige leeftijd. Hij rust onder zijn favoriete boom, de "tajibo blanco", in Alto Camiri.

De VTB wenst de nabestaanden veel sterkte met het verwerken van dit verlies.

Colofon

Adres VTB: postbus 124, 6700 AC, Wageningen; **Website:** www.tropischebossen.nl; **Email:** vereniging@tropischebossen.nl; **Redactie:** Caspar Verwer, Paul Zambon, Rens Brouwer, Maxime Blomberg; Tom Grandjean; Simone van Santen de Hoog. **Ontwerp/opmaak:** Saskia Grootemaat, Caspar Verwer; **Email redactie:** vtbnieuws@tropischebossen.nl

De Vereniging Tropische Bossen stimuleert en faciliteert contacten tussen mensen die vanuit verschillende achtergronden en posities geïnteresseerd zijn in duurzaam en maatschappelijk verantwoord beheer van tropische bossen.

Ook schrijven in deze nieuwsbrief? Stuur je stuk of suggesties naar: vtbnieuws@tropischebossen.nl